

personen in het lichaam, kan er dus van weeten geen sprake komen, alvorens de dooden uit hun graven zijn opgestaan. Dan eerst zal er volle weersien en herkenning plaats grijpen voor ons helder en klaar besef en voor onze heilige waarneming. Maar dan ook een weersien niet enkel van de trouwste en beste vrienden die we in Christus op aarde bezeten hebben, maar eveneens van al Gods kinderen; ook van hen, met wie we op aarde slechts zwakke gemeenschap oefenden. In den tusschenstaat daarentegen, die verloopt van ons sterven tot aan de wederkomst des Heeren, grijpt een eigenlijk wederzien niet plaats, en kan er alleen bestaan een innerlijke zielsgemeenschap der heiligen. Op wat wijs dit kan, verduidelijkt Jezus ons, door ons te verwijzen naar de engelen Gods. Ook de engelen zijn onlichaamlijk, en in zooverre dus gelijk aan een kind van God na zijn dood in den tusschenstaat, alleen met dit verschil, dat deze onlichaamlijkheid voor de engelen hun gewoon natuurlijk bestaan is, terwijl het voor Gods kinderen tegennatuurlijk is en een staat vormt van berooving. In zooverre echter heldert het leven der engelen onzen toestand in dien tusschenstaat op, dat we weten, hoe de engelen, ook zonder lichaam, nochtans gemeenschap met elkander oelen en tot eendrachtige geestesarbeid bestemd zijn. En nu mag uit het zeggen van Jezus: „Ze zijn als engelen Gods in den hemel“ afgeleid, dat *soortgelijke* gemeenschap en gemeenschappelijke werkzaamheid ook voor de ontslapenen in hun tusschenstaat mogelijk zal zijn.

Hoofdzak is en blijft maar, dat we bij al onze overdenkingen van den staat na den dood, God den Heere tot middelpunt onzer gedachten kiezen en alle aardse overdenking varen laten. Om Hem, om zijn glorie moet het ons te doen zijn. De heerlijkheid van den hemel, voorzover het een uitwendige heerlijkheid zijn zal, toefst dan nog tot aan de opstanding. De gouden kroon en de gouden harp en de palmtak komen eerst later. Tot aan de weeropstanding der dooden zal er een enkel *geestelijk* bestaan, een enkel *geestelijke* genieting, een enkel *geestelijke* werkzaamheid zijn, en juist hiermee saamhangend dan ook een enkel *geestelijke* gemeenschap. Hebt ge dus op aarde met iemand sterke *uitwendige* gemeenschap gehad, en sterft ge beiden in Christus, dan vloet hieruit volstrekt niet voort, dat ge ook aan de overzij van het graf *zult met dezen persoon* in zoo *schone* gemeenschap zult verkeeren. Zijn er daarentegen anderen met wie ge, in het uitwendige minder vertrouwd, *geestelijk* warme, innige, sterke gemeenschap hebt gevoeld, dan laat het zich aanzien, dat over het graf de gemeenschap juist met deze personen de genieting uws levens zal zijn. En zoo zal er dan een aanzijn wezen, voor den één van eeuwen, voor den ander van korter duur, al naar gelang de dag van uw sterven viel, maar voor uw besef zal dit verschil wegvallen, eveneens als ge bij het ontwaken er u nauwelijks rekenschap van kunt geven, of ge drie dan wel acht uren in den slaap doorbracht en eerst van het uurwerk leeren moet hoe laat het is. Slechts ééne drukkende herinnering van *langen duur* is aan de overzij van het graf aan al Gods heiligen gemeen, in zooverre ze zuchten en verlangen naar de wederkomst des Heeren en de openbaring van zijn heerlijkheid. Met het oog daarop roepen ze: „Tot hoe lang, Heere!“ en wordt hun steeds gezegd dat ze nog een weinig tijds toeven zouden. Tot eens de eeuwige morgen aanbreekt, en ook over hun graf de glorie van den Zoon des menschen opgaat.

KUYPER.

## „Dood dan uwe leden, die op aarde zijn.“

Doodt dan uwe leden die op aarde zijn, namelijk hoereri, onreinheid. Col. 3: 5.

Als in onzen Catechismus de *schone vrucht* wordt uitgemond, die ons van het Kruis van Christus toekomt, wordt ook hierop geroemd, dat Christus door zijne kracht den ouden mensch in ons eerst *krachtig*, dan *dooddrukt*, en daarna *begraaft*. Een schriklijke executie daarom aan onzen ouden mensch voltrokken, opdat, zoals er bij staat, „de boze lusten des vleeschs in ons niet meer regeren.“

Wat zijn die „boze lusten“? Voorreest natuurlijk alle onthouding; alle onreinheid; al datgene waartoe prikkel van welk verleid. En dat volstrekt niet eerst bij den volwassen man of opgevoerde vrouw; maar eveneens bij onze kinderen; soms bij kinderen zelfs die nog zeer jong zijn. Men kan, en men moet er niet te veel over spreken, noch ook te breed over schrijven. Er is iets in deze zonde dat „stom“ maakt en den mond stopt. Mits men daarom het oog naar open en wakend hebbe. Wakende ook bij zijn kinderen.

Maar toch, er steekt in „die boze lusten“ nog veel meer.

Ge de Tien geboden maar na. Elk van die geboden gaat tegen heel een reeks van boze lusten in. Niet alleen de laatste vijf, maar eveneens de eerste vijf. Ongehoor is eveneens een boze lust als hoereri. Afhoereren van den Heere zijn God, noemt het daarom de Schrift. En als de heilige apostel ons de boze werken van het vleesch opsomt, toont hij minstens even sterk tegen haat en nijd en achterklap als tegen wellust, drinklust en onmatigheid.

Zie dus wel toe, dat ge niet den weg opdoelt, om in kuisheid en matigheid een deugd te zien, die u een vrijheid leveren zou voor hoovaardij en drift en bitshid.

Alle zonde heeft maar één wortel. En als er twee vrouwen in een stad zijn, de ééne die den vreemden man lokt, en de andere die uiterst deftig en fatsoenlijk is, maar van nijd en trots vergaat, dan zijn die beide vrouwen vergiftigd door eenzelfde gifstom. Alleen maar het gif werkt bij de ééne anders dan bij de andere.

Niet één soort zonde, alle soort zonde tegelijk moet door het geloof bestreden. Och, uw Catechismus heeft het reeds driehonderd jaar zoo heerlijk door onze kerk uitgeroepen: „Alzo dat zij niet slechts naar sommige, maar naar al de geboden Gods beginnen te leven.“

Als dus de Schrift roept: „Doodt dan uwe leden die op aarde zijn“, dan raakt dit een *tegelijk* mensch. En dan moet niemand denken: „Dat zegt de Schrift voor een dronkaard en een hoereerder,“ maar past het u door uw conscientie den prikkel van dit woord in te drijven in u zelve.

Wat uwe leden op aarde zijn, vat ge wel. Uw leden op aarde staan natuurlijk tegenover uwe leden die in de hemelen zijn. „Nij uwe leden“ niets dan de onderscheidene deelen van uw persoon, die ge als instrument ontvingt, om mee te arbeiden. Het eerst denkt ge daarbij aan uw hand, uw oog, uw oor, uw voet, en wat leden er meer aan uw lichaam zijn, om waar te nemen, u te bewegen en te handelen. Maar eveneens zijn ook uw hart, uw hersenen, uw bloed deelen en leden van uw lichaam. En bovendien beschikt uw persoon dan nog over de leden van uw inwendigen mensch en de vermogens van uw geest.

Dit al tezaam zijn dus de leden, waarover ge op aarde beschikt. Ze zijn als het ware uw arsenaal en tuighuis. Saam vormen ze uw krachten die u ten dienste staan op aarde.

Maar bovendien heeft een Christenmens nu nog een heel ander arsenaal en een heel andere schatkamer, die niet op aarde, maar in de hemelen is. Een schatkamer, waar hij niet bij kan met hand of voet, en waar oor noch oog macht over heeft, maar die hij ontsluit door het geloof, en waar hij uit grijpt door het geloof.

Die schatkamer ligt in Christus Jezus. Die schat is onuitputtelijk. En als eens de glorie voor Gods kinderen ingaat, zal blijken dat al zijn kleinood en al zijn sieraad uit die hemelsche Schatkamer gekomen is.

Dit nu plaatst u als tusschen twee vuren. Van den éénen kant roept en wenkt die hemelsche Schatkamer: Neem uit mij. Maar ook van den anderen kant lokt en wenkt die aardse schatkamer: Gebruik de kracht die ik u bied.

En al naar gelang ge nu van den morgen tot den avond gewoon zijt uit de Schatkamer boven, of uit de schatkamer op aarde, uw instrumenten en uw ingrediënten te nemen, leeft ge als bekeerde of als een onbekeerde mensch. Wie toch gewoon is zijn instrumenten en ingrediënten uit zijn hemelsche Schatkamer te nemen, die is van den morgen tot den avond werkzaam door zijn geloof en zijn geboden. En daarentegen wie gewoon is, zich uit zijn aardse schatkamer te voorzien, die is werkzaam met zijn eigen vermogens, hetzij dan van zijn lichaam of van zijn ziel.

En waren nu die instrumenten en ingrediënten in de aardse schatkamer maar stom en lijdelijk, zoo ware dit niets, want dan zou zelfs de minste ritseling van geloof er u wel van af trekken. Maar zoo is het helaas, niet. Die instrumenten en ingrediënten in de aardse schatkamer zijn levend. Ze fonkelen u met glinstering toe in het oog. Ze prikkelen door verrukkingen toon uw oor. Ze maken dat uw hand joukt. Dat uw verbeelding u allerlei begerlijks voortvoert. Kortom, er gaat een magische macht van uit, niet ongelijk aan de wonder aantrekkende, waarmee de verraderlijke spiegel der zee in haar golven u soms verlokkt, om u in haar diepte neer te werpen.

En hierin ligt dus juist het gevaar. Die „leden op aarde“ leven. En, doordien ze leven, verlokken en verleiden ze u. Was het wel, dan zouden ze niets dan tijdelijke instrumenten voor u zijn, waarvan ge u bediend en die u dienden. Maar zoo is het niet. Uw bloed, uw verbeelding, uw hand, uw oog, uw oor, alles leeft, zoekt uw aandacht te trekken, prikkelt u, en wil het nu zoo omkeeren, dat hij uw leden dienen zult, in plaats van uw leden u.

Daarom nu zegt de heilige apostel: *Gij, die kinderen Gods zijt, doopt de leden toeh. Hij zegt niet: Vernietigt ze. Dit immers kan niet. Want uw oog, uw oor, uw hart, uw bloed, uw hoofd, uw verbeelding hebt ge noodig. Ge kunt er niet buiten.*

Niet dat ge ze hebt in kwaad; en evenmin is het kwaad dat ge al deze instrumenten bezigt. Integendeel dat is uw Christenplicht. Dat moet ge doen. Met uw hand arbeiden. Snel zijn om met uw voet te gaan. Beziening aan gezond en warm bloed te ontleenen. Met uw hoofd diep en krachtig denken. Met uw verbeelding inleven in de mysteriën uws Gods.

Maar dit mag niet, dat ze leven. Ze moeten dood zijn. Alleen zoo zijn ze instrumenten. Instrumenten die ge gebruikt. Die u tot dienst bereid zijn. En die niet een instrument maken van u, om hen te dienen. Een stoommachine die vanzelf aldoor loopt en werkt, is onbruikbaar en verniet. En eerst als de stoommachine stipt onder uw controle staat, zoodat zij zich geen oogenblik bewegen kan, dan als zij wilt en naar zij wilt, doet ze waarlijk dienst. Anders verniet zij u.

En zoo nu ook moeten al uw leden stipt en streng onder uw controle staan. Ze moeten geen leven uit zichzelf hebben. Zich niet bewegen buiten u om. Zich niet roeren tegen u in. Niet spreken als zij wilt dat ze zwijgen zullen. Kortom, ze moeten werken als zij ze gebruiken wilt, en *werkeloos* zijn, als zij ze buiten dienst stelt.

En in dien goeden, gezonden zin nu wil de Schrift, dat gij, als kind van God, over al uw leden heerschen en uw leden op aarde gebruiken zult, en om dat mogelijk te maken eischt de apostel, dat ze als *dood*, werkeloos en bewegingsloos onder uw controle en heerschappij zullen staan.

Ge moet als de ruiter op zijn paard zijn.

Een goed rijaard beweegt zich niet en roert zich niet, dan voor zoover zijn berijder die beweging wil en beveelt. En als een paard onder den ruiters een eigen wil, een eigen beweging kan hebben, loopt het met zijn berijder weg en bezorgt hem een ongeluk.

En toch, dat is helaas, het beeld van den zondaar.

Hij is zijn lichaam, zijn hart, zijn hoofd, zijn bloed, zijn verbeelding niet meester. Het loopt alles met hem weg, en brengt hem waar hij niet wezen wil.

Tot eindelijk deze zondaar zich bekeert tot den Herder zijner ziele.

En dan ja, komt er kracht van boven.

En de leden worden *dood*. Niet het één voor, het ander na. Maar in beginsel *alle* gelijk.

En dan *werken* ze nog wel, en *bewegen* ze

zich nog wel, maar nooit eer en nooit anders dan Gods kind zelf dit wil.

KUYPER.

Amsterdam, 3 Mei 1889.

Voor de Zending was het de vorige week een heerlijk weekje.

Te Amsterdam had een dubbele samenkomst plaats. Allereerst een Conferentie van de Ned. Geref. kerken uitgaande, om de vraag te bespreken, welke verplichting ten opzichte der Zending op de kerken als zoodanig rustte. En daarna op 25 April de 28e jaarvergadering van de Nederlandsche Gereformeerde Zendingvereniging.

Tusschen beide samenkomsten bestond intiem verband, reeds blijktbaar in het voor een deel optredende bij beide samenkomsten van dezelfde mannen.

De zaak staat zoo, dat de Ned. Geref. Zendingvereniging reeds bij het leven van wijlen Dr. Schwartz het eerste onder al haar zusteren inzag, dat het *privaat* karakter der Zendingvereniging niet was vol te houden, en dat een Zending die ordening eischt, en uitloopt op Bediening van het Woord en van de Sacramenten, alleen uit kan gaan van Jezus' kerk.

Dat te hebben ingezien en gevoeld, toen nog ieder er blind voor was, is en blijft Dr. Schwartz' onvergankelijke eere.

Toch gelukte het der Vereniging niet aanstonds met dit groote, alles beheerschende denkbeeld veel vooruit te komen.

De ongunst der tijden was haar tegen. En het is eigenlijk eerst sinds de gebeurtenissen van 1886, dat het kerkelijk besef van verplichting tot Zending, en het missionair besef om niet buiten de kerk om te gaan, elkander op vrij erf konden ontmoeten.

Want wel waren de Christ. Geref. broederen ons reeds lang in kerkelijke zending voorgaand, en had er zelfs een tijdlang zeker rapport bestaan tusschen de Ned. Geref. Zendingvereniging en den Director J. H. Donner; maar toch hielp dit de Vereniging niet vooruit, doordien de kring deser Vereniging en de kring van den Director Donner te zeer eigen wegen liepen.

Thans echter deden we in dit opzicht een merklijke schrede vooruit.

Bij de Doleerenden ontwaakte kerkelijk missionair besef en bij de Vereniging won de kerkelijke richting der Missie aan invloed.

Zoo naderden beide wegen elkaar steeds meer, en reeds nu mag geprofeteerd, dat de dag niet meer verre is, waarop de Missie voor onze Oost in het hart onzer kerken een plaats zal vinden, en waarop tegelijk de Missie als zoodanig niet anders dan kerkelijk zal willen zijn.

Naar de misschen wel wat geflatteerde lijst uit de *Heidenbode*, telt Midden-Java nu reeds ruim vijftig kerken, die met de Ned. Geref. Zending in verband staan.

Welnu, ten opzichte van deze kerken moet van tweeën één gebeuren. Ze moeten of een eigen kerkelijk verband oprichten, of als ze dit nog niet kunnen, met de vaster gefundeerde kerken in het moederland in officieel verband treden. Zonder dat blijft heur kerkelijke formatie gebrekkelijk en defect.

Daar zal het dan ook toe komen.

Er is gang en beweging in den stroom. Van beide kanten is er gisting en actie, en beide bewegingen werken convergeerend.

Wel kunnen de Ned. Gereformeerde kerken nog niet veel doen. Ze zijn daartoe voorhands te zeer niet collocten voor kerkbouw, noodlijdende kerken, scholen, processkosten en wat niet al bezwaard.

Maar toch er is een aanvang. Er is thans liefde gewekt. De offers vloeien reeds.

En zoo onder de gelukkige inspiratie van onzen broeder Lion Cachet deze beweging in gang mag blijven, daagt er welhaast een toekomst, waarin het aantal kerken in Midden-Java verduubeld staat te worden, en de Zending op Java ons ook hier te lande een zegen achterlaat.

In het Synodaal Genootschap is opnieuw door een plattelandskerk de kwestie van leertucht aan de orde gesteld.

Ds. Liefinck, uit Friesland, een Moderne notabiliteit om zijn *ultra*-denkbeelden, is naar Sliedrecht beroepen. En te Sliedrecht is niet een tegelijk van dezen Modernen hardlooper gediend.

Vandaar protest en verzet.

Wat zal de Hierarchie nu doen?

Tegen haar mede-hierarch Liefinck zeggen: *Ge gerust!* Of wel hem uit Zuid-Holland weren, om hem in Friesland zijn exploit te laten voortzetten?

Want het eenige wat moest gebeuren, zulk een drieloochenaar van de geopenbaarde waarheid geheel uit het ambt zetten en uit de kerk bannen, dat doet de Hierarchie niet.

Wel bant en zet ze uit en al vrome dienaar des Woords die den Heere Christus prediken, maar weigeren te knielen voor haar Synodalen afgod.

Dan niets ontzien, en alles durven. Maar omgekeerd, als het de eere Christi en de saligheid der zielen geldt, dan uit kameradschap elken mede-hierarch handhaven.

Hoe kan het ook anders?

Perk, de Voorzitter der Synode, is precies wat Liefinck is.

En te Amsterdam zitten nog altoos in den Synodalen kerkeraad Immers Berlage, Laurillard en Ternooy Appél; algeader Liefinckjes van oudere editie.

Of wat spreken we nog.

Te Amsterdam kwam dezer dagen heel een korps Moderne theologen saam, die met name genoemd zijn, en bij wie uitkwam dat ze eigenlijk noch aan een per-

soonlijken God noch aan de persoonlijke onsterfelijkheid gelooven.

En toch, tegen zulk bedrijl waakt het Classikaal Bestuur niet.

Dat doet slechts koddebeiersdienst als er een stootig schaaft uit de kudde van *doleersiekte* verdacht is.

De tijd nadert weer, waarop heeren burgemeesters de tabellen plegen rond te zenden voor de kerkelijke statistiek.

Dit maant ook nu tot voorzichtigheid.

Wel verhangt men zich niet door onvoorzichtige invulling, maar het toont toch gemis aan helder inzicht in zijn positie, indien men officiele gegevens verstreckt, die onjuist zijn.

Er kan daarom niet genoeg op aangedrongen, dat men, voor zoover men deze tabellen beantwoordt, oprecht zij en zich voordoe geheel gelijk men is.

Men weet en belijdt rechtstreeks af te stammen van die aloude kerk onzer vaderen, die met name op onze erve in zoo dierbaar matelaarsbloed gesticht werd.

Men wensch en bedoelt te blijven loopen op de lijn, waarop zij liepen, en als het zaad van de kerk, waartoe onze vaderen eens behoorden, tot hun erfenisse in te gaan.

Men weet en wil niet anders dan trouw te blijven aan de belijdenis, die in 1619 te Dordt het luisterrijkst beleden is, om hiermede te voldoen aan de bede onzer vaderen bij het uiteengaan der Dordtsche Synode geuit, dat hun kinderen en kindskinderen in de beleden waarheid mochten volharderen.

Zelfs weet en wil men niet anders, dan te leven ook naar de regelen van *kerkelijk* leven, die door onze vaderen in de 16de en 17de eeuw zijn opgesteld.

Kortom, het is *hun* zaak die we voortzetten. Iets *nieuws*, iets *anders* kennen we niet en bedoelen we niet.

Gelijk Christus destijds alhier zijn kerk geopenbaard heeft, zoo leven we er nog in, en banbul noch decreet kan ooit den levensdraad doorsnijden, die ons aan deze kerk onzer vaderen verbindt.

Maar gelijk zij, kort voor de Synode van 1619, in onderscheidene plaatsen verplicht waren in Doleantie te gaan, d. w. z. om het bestaande kerkverband te breken, en in tal van plaatsen nieuwe kerkeraden op te richten, buiten de oude kerkgebouwen te vergaderen, en voort den kerkelijken toestand in de handen der Remonstranten te laten, zoo doen ook wij thans in deze onze dagen.

Ook wij gingen in Doleantie, en geven het voorts aan den Heere onzen God over, wat Hij in zijn genade over zijn kerk gehangen zal.

We zijn dus geen nieuwe kerken, en kunnen het niet zijn.

Maar dan eischt ook de oprechtheid, dat we ook bij den burgemeester ons niet als een *nieuwe kerk* aanmelden; maar steeds ook bij onze Overheid het uitspreken: Wij zijn en blijven diezelfde Gereformeerde gezindheid, die op de Synode van 1619 zich het volledigst uitgesproken en het zuiverst georganiseerd heeft, en naar die belijdenis en de daarop gegronde organisatie willen we leven.

Men vraagt ons wat we toch bedoelden met te zeggen, dat een niet-Synodaal, die veroordeeld werd om als ware hij toch Synodaal voor de Synodale kerk te betalen, met *niet* te betalen beter deed.

Dit is een teer punt.

Immers het geldt hier in den regel een vonnis, waarvan geen appel is. De som is meestal klein, te klein om hooger op in rechten betwist te kunnen worden.

De kantonrechter doet zulk een zaakje dus in het hoogste ressort af.

Met deze rechtsuitspraak nu hebben we in den regel vrede. Het is goed gezien, dat men over elk bagatel niet heel de rechts-wereld in rep en roer moet brengen.

Hier echter schuilt in deze beslissing over een bagatel zelfs een beginsel van het hoogste aangehang.

Te meer waar, gelijk niet anders kan, onze kantonrechters meestal zelve in den plaatselijken kerkelijken strijd betrokken zijn, en, gelijk te verwachten viel, op een zeer enkele uitzondering na, als kerkleden, allen voor de Synodalen tegen de Doleerenden kozen.

En zonder nu te onderstellen, dat ze daarom als rechter de Doleerenden in het ongelijk zouden stellen, spreekt het toch vanzelf, dat ze ook in het kantongerecht hun kerkelijke overtuiging met zich brengen, en, omdat ze mensch zijn, in hun rechtspreek geen andere overtuiging kunnen eeren, dan die ze als kerkleden zijn toegedaan.

Hieruit volgt intusschen, dat zulk een uitspraak, vooral zonder appel en cassatie, het rechtsgevoel niet bevredigen kan.

En nu laat zulk een vonnis u tweemaal keus.

Ge kunt er of actief aan voldoen, door te betalen. Of ook, ge kunt lijdelijk blijven, en u laten executeren.

Vandaar dat bij ons de vraag rees, en nog bestaat, of het in zulk een geval niet beter is, *lijdelijk te blijven*.

Hierin ligt altoos eenig protest. Het éénig protest wat u te dezen overblijft, dat dit tegen de conscientie zou strijden, gelooven we niet.

Want ongetwijfeld zijn we aan onze Overheid gehoorzaamheid schuldig. Dus ook aan zulk een vonnis.

Maar als de Overheid mij zelf twee mogelijkheden laat, om of zelf te betalen, of mij te laten executeren, dan is niet wel

in te zien, waarom de lijdelijke weg niet geoorloofd zou zijn.

Voor al daar hij voor u de *minst* aange-naamde is.

Na de blijde week der Zendingconferentie is er een dag van droefnisse voor de vrienden der Missie gevolgd.

Dr. Julius Esser, tot wien heel onze Missie, met dank voor wat we in hem bezaten en met hope op nog schooner vrucht voor de toekomst opzag, werd na korte en hevige ongesteldheid ons ontnomen.

Op een zijner tochten ten plattelande, om den ernst der Zending aan ons Christen-volk op het hart te binden, overspande hij zich, vatte koude, kreeg ontsteking in de longen, en was in weinige dagen een kind des doods.

Deze slag is voor de Zending hard.

Hij was onze eenige zendeling, die den Doctorstitel bezat. In Edinburg had hij ook medicijnen gestudeerd. En na zijn eerste verblijf in onze Koloniën tot herstel van zijn gezondheid gerepatriëerd, wijdde hij zich thans aan de Madoereische Bijbelvertaling, en was juist aan het verhuizen naar Amsterdam, om hier het Madoereesch aan aspirant-zendingen te onderwijzen.

Te midden dier verhuizing, riep de Heere zijn God hem in het Vaderhuis, en ook deze schoone verwachting werd weer afgesneden.

Troostte God de Heere zijn diepbedroefde weduwe, troostte Hij alle vriend der Zending bij dit zijn doen vol majesteit, en her-schenke Hij ons langs wegen die ons nog verborgen zijn, wat in Esser voor ons te loor ging.

In een officieel bericht van den kerkeraad der Ned. Geref. kerk in Gouda kwam o. a. deze zinsnee voor:

Zondag laatsleden was voor de gemeente des Heeren in deze stad een onvergetelijke dag. Bijna een eeuw van de zuivere prediking des Evangelies verstoken geweest zijnde, mocht zij heden het voorrecht smaken, dat haar weder een herder en leeraar werd toegezonden.

Hieraan heeft meer dan één zich gestooten; en naar ons voorkomt terecht.

Want wel is het woord „gemeente“ rekbaar, en laat met een nadere verklaring van het woord „gemeente“ zich wel een goede uitlegging ook van zulk zeggen geven.

Maar toch spreekt er min broederlijke zin en toon in.

En al zijn we stellig overtuigd, dat de hierdoor gegeven ergeris geheel onopzettelijk was, toch is het eisch der liefde voor het Lichaam des Heeren in al zijn openbaringen, dat ook in de keuze onzer woorden tegen kwetsing van anderer gevoel gewaakt worde.

Het vraagstuk van het Hooger Onderwijs is en blijft, niet enkel voor Nederland, maar voor alle landen van Europa, waarin gedeeldheid van opinie bestaat, een der pijnlijkste en moeielijkste.

Zoo *velerlei* oplossing is mogelijk. Neem b. v. België.

In dit niet groote land — het telt zes miljoen inwoners — bestaan vier Universiteiten; doch van deze vier zijn er slechts twee die van den Staat uitgaan, die van Luik en Gent.

Daarentegen is die van Leuven een vrije Katholieke, en is die van Brussel een vrije Radicale.

Luik en Gent hebben dus ongetwijfeld ontzaglijk veel voor wat de financiële hulpmiddelen betreft, maar ook dit tegen zich, dat de Staat er de hoogleeraren benoemt.

Terwijl daarentegen Leuven en Brussel wel geldelijk bij beide achterstaan, maar op heur beurt het groote voordeel hebben, dat ze een eigen beginsel vertegenwoordigen, en heel het onderwijs naar den eisch van dat beginsel kunnen inrichten.

Hoe komt dit nu, dat in het ook niet groote België twee vrije Universiteiten met eere bloeien kunnen, en dat in ons land, dat slechts een derde kleiner is, één enkele Vrije Universiteit slechts even het hoofd boven water kan houden?

Het antwoord op die vraag is uiterst eenvoudige.

Dit komt eenvoudig daar vandaan, dat de Vrije Universiteiten in België *volkomen gelijke rechten* hebben met de Staats-universiteiten.

België eert in dat opzicht de vrijheid volkomen.

De Staat als Staat laat tot alle betrekkingen een iegelijk toe, die aan kan toonen, 1°, dat hij aan een dier vier Universiteiten den vereischten graad heeft verkregen; 2°, dat hij den Academischen cursus op behoorlijke wijze doorloopen heeft; en die voorts 3°, blijkt geeft aan een daartoe benoemde commissie, dat hij de noodige algemeene kennis en praktische bekwaamheid bezit.

Gevolg hiervan is, dat alle Roomsche ouders, die prijs op hun kerkgeloof stellen, hun zonen naar Leuven zenden; dat alle besliste Rationalisten hun zonen in Brussel laten studeren; en dat alleen de zwevende lieden naar Luik en Gent trekken.

Leuven telt dan ook doorgaans meer dan *duizend* studenten; alle faculteiten zijn er vertegenwoordigd; en het onderwijs is er zoo degelijk, dat keer op keer aan de Staats-universiteiten kweekelingen van de Leuvense Universiteit benoemd worden voor een der katheders.

Hieruit blijkt dat de moeielijkheden, waarmede de Vrije Universiteit ten onzent te worstelen heeft, volstrekt niet liggen in het exclusieve beginsel. Immers het begin-

sel dat sief moe  
Neen,  
onderwijs  
ook in a  
houden  
dat de  
teiten v  
ploma's t  
Daarbij  
veel mak  
In Bel  
geen oo  
heel de  
roer zijn.  
Maar h  
gang. M  
nier van  
Zie het  
burgers  
In Z  
zou geen  
bewegen  
Gent te  
Maar  
Brabant  
de goede  
en zende  
beginsel  
Waar  
Toch i  
Nederlan  
zoo prin  
België.  
En se  
hun offer  
sche Kat  
dien voor  
landgenoo  
Universit  
Neen,  
de twee  
het privil  
aan de k  
schen lan  
Er ligt  
En nu a  
dien dam  
Er kom  
De bis  
Ze niet  
Maar h  
niet te s  
Of is e  
zaak van  
Voor j  
dat er de  
drie str  
Protestan  
ginsel en  
woordige  
schap. V  
dan niet.  
tingen é  
king kree  
Dit de  
geheel. A  
Het z  
En ook  
moeten.  
Toch i  
delijke  
voering  
bemoedij  
Utrecht  
wetensch  
Roomsche  
hebben.  
Waar  
feitelijke  
Maar t  
oplossing  
sche land  
afhield.  
Slechts  
dat zij z  
vestigen  
bosch.

Theor

Het  
richtingen  
king blijv  
gesproker  
in een c  
maar dat  
bisdame  
heid en  
een bijzo  
te grondv  
making,  
het strev  
van de  
de eerste  
schepping  
ger leven  
zicht in  
en vindl  
ligsten e  
met God,  
gen toev  
deeling v  
Evangelie  
ven den  
het, niet  
in de ker  
kerk als  
van heilij  
zou moet  
kerk en i  
Zij, die  
renden d  
sloegen d  
rieden al  
het wezen  
Op ge  
lingen afg  
term, wat  
in hun t  
woorden  
weg de l  
de histor